

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Iustitia Et Iure ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

7 Vtrùm nascatur obligatio restitutionis damni ex culpa leui, vel leuißima
in officio vel consilio dando commissa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

datum. tales casus solent sapere contingere inter homines, sine vlllo eorum peccato, Deo sic disponente, vel permitte.

Sed difficultas est, Vtrum in culpa lata, vt quis obligetur ex ea, debeat esse peccatum mortale.

27
Culpa lata obligans ad restit. utonem debet esse mortifera.

Respondeo, & Dico Secundo, debere esse peccatum mortiferum commissum in damno dato, vt quis ex culpa obligetur ad restitutionem: ordinariè autem quando damnum est graue, culpa, seu negligentia, qua commissum est, censetur mortalis; nisi aliunde constet non esse. Prior pars est ex mente Siluestri locis citatis, & Auctorum quos ipse citat, Innocentij, Antonij de Butrio, & aliorum, vt constat per exempla ipsorum; Soti lib. 4. de Iustitia, q. 7. art. 2. ante solutionem primi argumenti, vbi ne in commodato quidem putat esse obligationem restitutionis damni, nisi intercesserit culpa mortalis: Quia à venialibus, inquit, homines liberi esse nequeunt: sed de hoc infra. Approbamus sententiam Soti, quando nullus intercedit contractus. idem tenent multi recentiores, vt Petrus Nau. l. 2. c. 1. n. 48. Henriquez tractatu de Irregularitate c. 15. vbi citat alios, Emmanuel Sà v. Restitutio. Ratio est; quia quando solum culpa venialis commissa est, non est actus perfectus in ratione iniuriæ, sed imperfectus: ergo non inducit obligationem restitutionis, saltem perfectam, qua astringat sub peccato mortali. non enim potest obligatio maior esse in suo ordine, quam fuerit iniuria, ex qua nascitur, in suo.

Culpa venialis non est perfecta iniuria.

Petes, Vtrum saltem sub veniali sit obligatio?

28
Non tenetur sub veniali.

Quidam affirmant. Sicut enim cum nulla est culpa, nulla est obligatio; cum est letalis, est obligatio sub peccato letali: ita etiam cum est culpa venialis, videtur esse obligatio sub veniali. Sed verius videtur, nullam esse obligationem restituendi, quod satis indicat Siluest. & alij DD. Nam obligatio in materia graui, non potest esse nisi sub graui peccato; pender enim obligatio ex materia grauitate,posito præcepto naturali vel positiuo. mirum enim esset, hominem sub veniali duxat obligari ad restitutionem decem millium aureorum; nec posse hoc peccato liberari, nisi proponat restituere. Ratio est; quia cum solum venialis culpa in damno inferendo intercessit, vt cum ex quadam inconsideratione & animi *desiderio* protenit, censetur quasi fortuito obuénisse. quis enim in huiusmodi rebus periculosis non aliquando aliquam negligentiam admittit? rarissimè tamen hinc talia damna accidunt: quare merito quasi fortuita videri debent.

Subita ira occidens.

Ex dictis sequitur, Eum, qui subita ira correptus aliquem interimit, ita vt fuerit solum motus secundò primus; non teneri sub mortali ad restitutionem; vt rectè colligit Petrus Nauarra.

29

Altera pars probatur; Quia quando opus est periculofum, vel adueris periculum, vel non aduertis: si omnino non aduertis, naturali quadam mentis distractione, vel quia nihil occurrit quod mentem excitet ad periculi considerationem, non peccas, etiam si non adhibeas diligentiam, si autem aduertis periculum, ordinariè peccas mortaliter, debitam diligentiam omittens: raro enim in operibus externis contingit inconsideratio imperfecta, quæ sit venialis; quæ tamen frequens est in subreptitijs cogitationibus & internis animi motibus. Ratio est; tum quia opera externa statim periculum suum ingerunt & excitant mentem ad

Inconsideratio imperfecta crebrior circa motus animi, quam circa actiones externas.

considerationem: tum quia membra exteriora non mouentur ad opus, nisi per rationem superiorem; vt docet D. Thomas 1. 2. qu. 74. art. 7. Interdum tamen contingit, hanc negligentiam considerationis esse venialem: quamuis exteriùs iudicetur esse lata culpa, quia non adhibuit eam omnem circumspectionem, quam homines communiter adhibere solent: & tunc verius est, non esse obligationem restituendi.

Sed contra has duas propositiones Obiicitur Primò ex cap. vltimo, de iniuriis, vbi Gregor. IX. Obiicit dicit, *Non excusari eum, cuius imperitia vel negligentia damnum est datum, sed solum eum, qui vt non occideret, de contingentibus nihil omisit.*

Resp. Loquitur de culpa lata, quæ est peccatum: nomine enim negligentia & imperitia intelligitur peccatum; vnde subdit: *Nec ignorantia te excusat, si scire debuisti, ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse contingere.* Quod autem ait, *illum non teneri, qui de contingentibus nihil omisit*, intelligendum est de *his* contingentibus, quæ prudens prouideret: non autem de omnibus; nam certum est, neminem ex casu fortuito teneri.

Obiicitur Secundo ex Can. Consulisti. 2. q. 4. vbi Stephanus V. scribit, *Monendi sunt & protestandi parentes, ne tam renellos secù in vno lecto collocent, ne negligentia qualibet pronouente suffocentur vel opprimantur, vnde ipsi rei homicidij inueniantur.*

Respondeo, Loquitur de negligentia quæ sit peccatum: quæ faciliè committitur in re tam periculosa & tam crebra; quam negligentiam quiuis prudens conaretur vitare.

Obiicitur Tertio ex L. Qui occidit 30. 7. ad L. Aquiliam. §. In hac quoque. Sed reuerà illa lex pro nobis facit. Primò enim dicit, in hac actione puniri dolum, & culpam; & subdit exèplum eius, qui in stipulas ignem immisit die ventolo; deinde addit, *At si obseruauit omnia que oportuit, & subita vis venti longius ignem produxit, caret culpa.* Aduertendum tamen est, in foro externo, tam Ecclesiastico, quàm ciuili, interdum puniri culpam leuissimam, præsertim in committendo positam; partim ob præsumptionem fraudis, quæ potius locum habet in commissione; partim ne detur locus negligentia vel fraudi. Sed nos loquimur in foro interiori, vbi præsumptio non habet locum.

In foro externo puniuntur.

DVBITATIO VII.

Vtrum nascatur obligatio restituendi ex damno, culpa leui vel leuissima in officio vel consilio dando, commissio.

Respondeo & dico Primò, Neminem teneri in foro conscientia ex culpa leui vel leuissima in officio; sed solum ex graui. Docent hoc Auctores supra allati Dubit. 6. Ratio est eadem, quia nemo tenetur in officio vel artificio esse prudentior & diligentior, quàm passim homines eiusdem conditionis esse solent: v. g. aduocatus non tenetur esse diligentior aut prudentior, quàm passim boni aduocati esse solent. vnde si contingat te cadere causa, eò quòd non præstitit quod doctissimus & diligentissimus præstitisset; tamen bona fide præstitit quod solent diligentes & docti in similibus causis; non tenetur ad restitutionem. Idem dico de medico, architecto, Pæatore, Magistratu, Principe, & aliis officium vel artificio

31
Solum ex culpa graui tenetur.

aliquid factitantibus. Vnde sequitur, etiam tutorem & curatorem non teneri in foro conscientiae ex culpa leui vel leuissima, sed solum ex lata, quidquid dicat Sil. v. Restitutio 3. q. 8. §. 3. cuius sententia in foro exteriori videtur seruari.

32 Aduerte tamen, hæc intelligenda, nisi quis profiteretur se diligentem aut peritorem alius, aut etiam diligentissimum peritissimumque: & hac ratione eum, qui talem quærebat, ad se pertraxisset: tunc enim tenetur ex culpa leui, & etiam leuissima; vt rectè Siluest. verbo Culpa. q. 4. Ratio est, quia tunc promittit saltem implicite, amplius quam alij passim præstent, & alter hanc ob causam cessat meliorem quærere: ergo, nisi hanc diligentiam præstet, tenebitur ad restitutionem, non quidem totius damni, sed quanti iudicabitur spes illa valere, qua sperabat alter, maiori illa diligentia & peritia, quam quærebat, se voti competentem fore.

Dices, Qui aliquid ex officio facit, videtur semper teneri ex culpa leui, quia pro ea re stipendium accipit, ac proinde intercedit veluti contractus quidam in vtilitatem vtriusque: atqui cum contractus est in vtilitatem vtriusque, tenetur ex culpa leui, vt infra dicitur.

Respondeo, quodam sensu dici posse talem teneri ex culpa leui; quia debet maiorem diligentiam adhibere, quam si nihil commodi perciperet, vel non ex officio faceret. Verum quia non debet maiorem diligentiam, quam communiter debent homines eiusdem officij; ideò commodius dicitur, eum non teneri nisi ex culpa graui, nempe quæ grauis est inter homines eiusdem officij.

33 Dico Secundò, Qui præbet consilium, tenetur ad restitutionem damni secuti ratione ignorantie crassæ, vel culpæ latæ, si erat Parochus, confessarius, concionator, Theologus, Iurisperitus, vel eius professionis, ad quam talis consultatio spectabat. Ita Ioan. Medina Cod. de restitut. q. 7. vt si confessarius dicat quempiam teneri ad restitutionem, qui non tenetur; vel non teneri, qui tenetur; vel contractum quempiam esse licitum, qui est illicitus; si ignorantia sit crassa, vel considerandi negligentia sit grauis, tenetur ad restitutionem damni secuti. Probatur Primò, Quia talis ex officio & professione tenebatur hoc scire, & in respondendo hunc errorem vel negligentiam vitare, & non fecit: ergo censetur causa damni secuti. Secundò, Quia ratione suæ professionis vel officij, habetur sufficiens ab eo qui consilium petit: ergo si non sit sufficiens, & tamen respondeat, decipit alterum. Imò quicumque dat alteri consilium, suadens vt hoc vel illud faciat, aut absolute afferens illum posse facere, tenetur habere euentum moralem, illud cum his circumstantiis huic esse licitum: alioquin committit culpam latam, vt patet ex dictis lib. 1. de Prudentia, Dub. 1. Ratio est, quia nemo potest aliquid aggredi, nisi cum tali iudicio, ob periculum peccati: ergo neque alteri esse auctor.

Aduerte tamen Primò, Numquam teneri eum, qui consultus responderet iuxta opinionem verè probabilem: vt ostensum est 1. 2. q. 19. Secundò, Neque eum, qui simpliciter aperit suam opinionem, dicens ita sibi videri; non autem suadet vt alter sequatur. Tertio, Nec eum qui indicat se dubitare; tunc enim si alter sequatur, suæ temeritati ascribat.

Dico Tertio, Si is qui præbet consilium, erat illarum rerum parum peritus (v. g. quia non pertinebant ad eius professionem) & alter sciens eius insufficientiam petat consilium; consultor non tenebitur illi ad restitutionem. Ratio est, quia sibi debet imputare, si damnum ex illo consilio capiat; scienti enim & volenti non fit iniuria. Si tamen agatur de damno alicuius tertij, tunc talis tenebitur illi ad restitutionem mortiferam; scienti enim & volenti non fit iniuria. Si tamen agatur de damno alicuius tertij, tunc talis tenebitur illi ad restitutionem mortiferam; scienti enim & volenti non fit iniuria. Si tamen agatur de damno alicuius tertij, tunc talis tenebitur illi ad restitutionem mortiferam; scienti enim & volenti non fit iniuria. Si tamen agatur de damno alicuius tertij, tunc talis tenebitur illi ad restitutionem mortiferam; scienti enim & volenti non fit iniuria.

34
Si sciatur
eius ineptitudo.

DVBITATIO VIII.

Utrum nascatur obligatio restitutionis damni ex culpa leui, vel leuissima, quando intercessit contractus commodati, conducti, depositi, pignoris, vel alterius similis.

35 **S**otus l. 2. de Iustitia q. 7. art. 2. existimat etiam tunc requiri culpam mortiferam; ita vt si is cui res commodata, vel locata, vel oppignorata est, negligenter eam custodiat, & ipsa eius negligentia pereat, non teneatur ad restitutionem, nisi negligentia fuerit tanta, vt sit peccatum mortiferum coram Deo: Nam, inquit, à venialibus homo vix liberari potest; vnde ob illas negligentias non est tanta pena plecendus. Idem tenent multi recentiores. Emmanuel Sá v. Commodatum, Henriquez de Ireg. c. 1. §. vbi citat alios addens, eos qui contrarium tenent, esse limitandos, vt id locum habeat in foro exteriori. Verum contraria sententia est ferè communis.

Respondeo igitur, & Dico Primò, Si res apud commodatarium vel conductorem pereat fortuito, ad nullam ipse restitutionem tenetur, nisi aliter expressè sit conuentum. Ita habetur c. vñico de Commodato. Probatur; quia res quæque domino suo perit, si nulla intercessit culpa vel pactio, ratione cuius tenearis ad damnum faciendum.

36
Si perire
fortuito,
non tene-
tur.

Aduerte tamen, in tribus casibus teneri commodatarium de euentu fortuito, qui in illo cap. exprimuntur. Primò, Si intercessit pactum de restituendo, quomodocumque periret. quod pactum is qui commodat, semper potest exigere, quando gratis commodat; secus autem quando iusto pretio; quia supra iustum pretium nihil potest exigi pretio æstimabile. talis autem obligatio præstandi euentum fortuitum, est pretio digna. Secundò, Si sit in mora restituendi; vt si tempore statuto non restituat, & postea pereat; si enim restituisset, fortè non periisset. est autem in mora, qui potest restituere, & non restituit, cum tamen teneatur. Tertio, Si ex culpa, data sit occasio casui fortuito; vt si non sis re illa vsus eo loco, quo conuentum est, sed alio, vbi erat maius periculum, ipsaque perit. v. g. accepisti vtendum vas argentum domi tuæ, & foras extulisti. vide Insti. Quibus modis re contrah. obligatio. §. Item is.

37
Excipe tres
casus.

Dices, Quid si bona fide putauit se facere volente domino?

Resp.